

Una 'ratlla' que no fou

Maria Campillo (ed.)

Allez! Allez!

Escrits del pas de frontera, 1939

L'Avenç, Barcelona, 2010

326 pàgs.

entre d'altres, amb el testimoni impagable de l'escriptor Lluís Ferran de Pol (*Un de tants*).

L'altra dimensió d'aquest volum —les vivències personals— resta ben especificada en la confessió de Carles Pi i Sunyer. El record d'aquest enginyer —batlle de Barcelona i darrer Conseller de Cultura— aporta les claus polítiques del significat de l'establiment dels refugiats al nord de Catalunya: el perquè de la solidaritat dels rossellonessos amb els conacionals del sud —el fet de parlar la mateixa llengua i reconèixer-se com a part de la mateixa comunitat nacional— i la resposta al col·lapse administratiu de la riuada dels futurs exiliats —la manca d'informació del govern republicà espanyol. El testimoniatge de Pi i Sunyer mostra l'actitud —pendent d'un estudi aprofundit— del govern espanyol de Negrín davant el govern autònom del Principat, representat pel President Lluís Companys, com, d'altra banda, expliciten el relat del militant d'Estat Català Manuel Cruells i el del cartellista Carles Fontserè.

En conjunt, la memòria que parla a través de les autobiografies seleccionades ofereix un conjunt de microhistòries que —a més de demanar la continuació de la lectura, com en el cas del text de Rosa M. Arquimbau— permeten reproduir detalladament fets i situacions com la geografia humana que s'anava establint a través de l'avanç dels nacionals en l'ocupació de Barcelona i en la ruta entre Barcelona i Olot o Figueres; les sensacions de la població fugida; les actituds desiguals mostrades pels

nord-catalans i, d'altra banda, per les autoritats policials; i la supervivència, el suport i els procediments per a passar els Pirineus. Tot plegat resta explicat en les notes dels diversos actors, independentment del mestratge o professió: des de l'acadèmic Carles Riba o l'historiador Ferran Soldevila fins a militants comunistes com Teresa Pàmies i Otilia Castellví. És Teresa Pàmies qui, en el seu record, subratlla el fet que la iniciativa davant l'agitació de la maniobra en l'èxode —els capitans de grup i de comandament— no tenia necessàriament res a veure amb l'adscripció política («els grans capitans no sempre necessiten una ideologia»).

Allez! Allez! era l'imperatiu del gendarme davant l'allau humana trinxerada en les carreteres d'accés al punts de control. Però no únicament era una exigència de marxa; el crit s'adreçava a vides que, en molts casos, no superarien aquella fugida primera i que, en d'altres —els emigrats envers el continent americà— trigarien anys a poder retornar. L'edició de Campillo, primera i original en el gènere, aporta, a més, un valor fonamental: impulsa la reflexió sobre les trajectòries humanes —intel·lectuals i treballadores— que, en el moment anterior a la dispersió geogràfica, es concentraren al pas de la carena, tal com canten les corrandes de Pere Quart, escrites a París el dos de febrer de 1939.

Montserrat Corretger

